

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Стоян Анна Василівна</i> ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТАНДАРТІВ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ	80
---	----

СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

<i>Завальнюк Володимир Васильович</i> ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ НА СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	83
<i>Мельничук Ольга Степанівна</i> СУЧАСНА ПРАВОВА ДОКТРИНА: ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ.	85
<i>Антошина Ірина Володимирівна, Завальнюк Ірина Володимирівна</i> ПРАВО ТА СУЧАСНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ.	88
<i>Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна</i> ТИПОЛОГІЯ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ.	89
<i>Ковбасюк Степан Валерійович</i> РІЗНОВИДИ ІНСТИТУЦІЙНОГО АНАЛІЗУ В МЕТОДОЛОГІЇ ДЕРЖАВОЗНАВСТВА	92
<i>Кормич Анатолій Іванович</i> ДЕМОКРАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	94
<i>Кравченко Сергій Петрович</i> НАЦІОНАЛЬНА ПРАВОВА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ВИМІРИ.	96
<i>Личко Валерія Сергіївна</i> ТЕХНОЛОГІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ ТА ВІДКРИТІ БАЗИ ДАНИХ ЯК РЕСУРСИ ПРАВНИЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	99
<i>Рязанов Михайло Юрійович</i> СПАДКОЄМНІСТЬ І ПРАВОВА СПАДЩИНА: ЗВ'ЯЗОК У РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	101
<i>Тищенко Юлія Валеріївна</i> ПРАВОВИЙ МІФ ЯК ФЕНОМЕН МЕДІАКУЛЬТУРИ	103
<i>Чувакова Ганна Михайлівна</i> АСПЕКТИ ТА КРИТЕРІЇ ДЕФЕКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ	106
<i>Іванчук Віра Євстафіївна</i> НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОГО МОНИТОРИНГУ В СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ	108
<i>Березневич Вікторія Олександрівна</i> МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	110
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ	112
<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ЕВОЛЮЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: ВІД НАРОДНИХ РУХІВ ДО СУЧАСНИХ ІНСТИТУТІВ	114
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ КОДИФІКАЦІЇ	116
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА США: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	118
<i>Одарій Віктор Віталійович</i> НЕТИПОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ	121
<i>Слюсаренко Катерина Русланівна</i> ПРАВО БІОЕТИКИ ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ	123

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> АВСТРИЙСЬКИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС 1797 Р.: ГЕНДЕРНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	126
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРАВОВОГО СТАТУСУ «ЗНАТНОГО (ЗНАЧНОГО) ВІЙСЬКОВОГО ТОВАРИСТВА»	128
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЛЬЩІ ТА В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ.	129
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТОЛІТТЯ.	132
<i>Шершенкова Вікторія Анатоліївна</i> ВІЙСЬКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ	135
<i>Войцехівська Дарина Юріївна</i> ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНА ПОЛІТИКА РОСІЙСЬКОГО ЦАРАТУ ЩОДО КАТОЛИЦЬКИХ ГРОМАД ПІВДНЯ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – ХІХ СТ.	137

Таким чином, можна зробити висновок, що такі сучасні умови, як посилення процесів глобалізації, інтернаціоналізації та міждержавної інтеграції спонукають до поглибленого дослідження сутності державного суверенітету. Розширення сфери розуміння даного явища стало можливим у зв'язку з аналізом його складових елементів. В теорії та на практиці виділяють, зокрема такі моделі суверенітету, як зовнішньополітичний, легальний, територіальний, ресурсний, фінансово-економічний суверенітети. Виокремлення ж інформаційного суверенітету дає змогу з'ясувати особливості такого актуального питання, як існування віртуального суверенітету або суверенітету у кіберпросторі.

Список використаних джерел

1. Пархоменко Н. М. Суверенітет держави: соціально-політична сутність та юридичний зміст. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2011. Вип. 14. С. 113–124.
2. Джураєва О. О. Теоретико-правовий аспект суверенітету сучасної держави. *Науковий вісник Херсонського державного суверенітету. Серія : Юрид. науки*. 2015. Вип. 2, т. 1. С. 25–28.
3. Талдикін О. В. Суверенітет держави в умовах мережевого суспільства: деякі аспекти. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 11 берез. 2022 р. / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2022. С. 111–112.
4. Камінський І. І. Концепція державного суверенітету в контексті застосування кіберсили. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 16. С. 3–10.

Ключові слова: суверенітет, моделі суверенітету, державний суверенітет, інформаційний суверенітет, ресурсний суверенітет, територіальний суверенітет.

Keywords: sovereignty, models of sovereignty, state sovereignty, information sovereignty, resource sovereignty, territorial sovereignty.

Грунь Олександр В'ячеславович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальної теорії права та держави*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ

Епоха постмодерну характеризується значними змінами у правовій сфері так, як суспільство стикається з різноманітними глобалізаційними та технологічними викликами. Адаптація національного законодавства до норм та стандартів Європейського Союзу, а також розвиток співпраці в європейському правовому просторі свідчить про позитивні тенденції правового розвитку держави. Проте, задля того, щоб комплексно адаптувати правову систему до зазначених викликів, важливо зосередити особливу увагу на новітніх напрямках правового розвитку на міжнародному рівні, таких як: діджиталізація, зростання інтересу до екологічного права, гармонізація і глобалізація права тощо. Це обумовлює особливу актуальність дослідження даного питання та необхідність вивчення змін, що відбуваються у правовій сфері, оскільки правовий розвиток є основою забезпечення правопорядку і справедливості в демократичній державі.

Окремі аспекти щодо сучасних тенденцій правового розвитку були предметом дослідження таких науковців як: Л. Л. Богачова, В. В. Дудченко, В. В. Завальнюк, Н. О. Клещенко, Д. Г. Манько, О. В. Пасечник, Ю. М. Оборотов та ін.

Більшість існуючих правових приписів не досягають своїх цілей через стрімку зміну природи суспільних відносин, в яких вони діють. В цьому контексті варто згадати слова профе-

сора Ю. М. Оборотова, за яким: «За умов розвитку постмодерну суспільство переходить до нової історичної форми синтезу з державою. Ті механізми громадянського суспільства, що напрацьовувалися століттями, характеризуються соціонормативною неспроможністю. Різко скорочується сфера публічної присутності держави в суспільному житті, що залишає цей простір вільним для задіяння економічних, правових і моральних регулятивів соціальних відносин» [1, с. 34]. Тож, функціональна взаємодія держави з приватним сектором потребує переосмислення, в першу чергу, задля виправлення соціонормативної неспроможності.

Аналізуючи дослідження науковців у сфері правового розвитку, простежуються різноманітні підходи, ідеї та перспективи щодо вдосконалення правового регулювання. Це, в свою чергу, свідчить про плюралістичний характер правової доктрини, що сприяє більш повному розумінню досліджуваного явища.

Прикладом, Д. Г. Манько, акцентуючи увагу на міжгалузевості, комплексності та інтегративності як основних характеристиках сучасного права, зазначає: «По суті, правовий розвиток є відображенням успішного функціонування правової системи. Він безапеляційно вказує на те, що держава відповідає критеріям сучасної правової держави з розвиненими інститутами громадянського суспільства, що створені та реально функціонують всі механізми щодо реалізації та захисту прав і свобод» [2, с. 11].

В. В. Дудченко та О. В. Пасечник серед тенденцій правового розвитку в умовах глобалізації виокремлюють тенденцію універсалізації та уніфікації права та приходять до наступних висновків: «Домінуючою тенденцією розвитку сучасного права має бути вироблення різних інституцій та механізмів забезпечення прав людини, адже право має відображати духовні цінності суспільства, які надають значення і сенсу цьому суспільству. Головною цінністю суспільства постає людина з її невід'ємними правами та обов'язками. Характеризуючи універсалізм сучасного права, слід зазначити, що зовнішня варіантність правових систем є наслідком розгалуження однієї основи глобального правопорядку» [3, с. 601].

В свою чергу, Л. Л. Богачова та Є. В. Магда відмічають, що основними тенденціями розвитку правової системи є визнання принципу верховенства права і пріоритетності прав людини, забезпечення провідної ролі нормативно- правового акта в системі джерел права, кодифікація законодавства, виникнення нових галузей права, зближення публічного і приватного права, впровадження європейських правових стандартів у нормотворчу і правозастосовну практику» [4, с. 28].

Розвиваючи вищезазначені положення звертаємо увагу, що, сучасне право має бути неабияк адаптивним. Правові системи сучасності мають залишатися гнучкими, задля їх розвитку в процесі постійних змін. Більш того, така риса як адаптивність, повинна не тільки формально відображати здатність права на реагування глобалізаційних викликів, а реально це забезпечувати. Таким чином, приділення особливої уваги до правового розвитку із врахуванням сучасних тенденцій, замінить «соціонормативну неспроможність» «соціонормативною ефективністю».

Як зазначалося раніше, ключову роль в набутті адаптивності правового регулювання відіграє правова доктрина, яка «є основою конвергенції в межах правової системи ЄС. Крім того вона продовжує бути орієнтиром розробки найважливіших, тобто фундаментальних засад державотворення та формування національної правової системи України» [5, с. 31].

Саме правова доктрина була і є важливим джерелом права, яке надає теоретичну основу для розуміння правових норм та інститутів, що відіграє вагомий роль при адаптації до суспільних змін. Правова доктрина має активно застосовуватись у правотворчій, правозастосовній та правоінтерпретаційній діяльності. Зокрема, через нові підходи до інтерпретації, які пропонує правова доктрина, можна адаптувати існуючі норми до нових соціально-технологічних реалій, без кардинальних змін законодавства.

Окрім того, за допомогою правової доктрини можливе якісне здійснення уніфікації та гармонізації правових норм як на національному, так і міжнародному рівнях. Це сприятиме

створенню єдиних стандартів правового регулювання, здатного реагувати на глобальні виклики сучасного світу.

Таким чином, міжгалузевість, комплексність та інтегративність (Д. Г. Манько), універсализація та уніфікація права (В. В. Дудченко, О. В. Пасечник), утвердження різноджерельного права, нові підходи до кодифікації, а також адаптивність правового регулювання та провідна роль правової доктрини при цьому, наразі є ключовими тенденціями правового розвитку.

Список використаних джерел

1. Оборотов Ю. М. Традиції та інновації у правовому розвитку. *Психологія і суспільство*. 2004. № 1. С. 15–42.
2. Манько Д. Г. Міжгалузевість, комплексність, інтегративність як характеристики сучасного права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 4. С. 8–12.
3. Дудченко В. В., Пасечник О. В. Тенденції розвитку сучасного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 598–601.
4. Богачова Л. Л., Магда Є. В. Правова система України: сучасний стан та тенденції розвитку *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 28–30.
5. Клещенко Н. О. Роль правової доктрини на формування національного законодавства: реалії сьогодення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 31–33.

Ключові слова: правовий розвиток, сучасне право, адаптивність, правові тенденції, правова доктрина, джерела права, правова система.

Keywords: legal development, modern law, adaptability, legal trends, legal doctrine, sources of law, legal system.

Губніцька Валентина Віталіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальної теорії права та держави*

ЕВОЛЮЦІЯ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ: ВІД НАРОДНИХ РУХІВ ДО СУЧАСНИХ ІНСТИТУТІВ

Україна, як незалежна держава, пройшла складний шлях становлення демократії після відокремлення від Радянського Союзу. Цей процес був впливовим і динамічним, відображаючи перетворення українського суспільства від авторитарного режиму до демократичної системи управління. Тому розглядається еволюція демократії в Україні з акцентом на період від народних рухів до формування та функціонування сучасних демократичних інститутів.

Дослідження зарубіжних і вітчизняних вчених присвячені пошуку розуміння процесу еволюції демократії в Україні з різних перспектив. Основні напрямки їхніх досліджень включають аналіз періоду після незалежності України та ролі різних соціальних, політичних та економічних чинників у формуванні демократичних інститутів та цінностей, вивчення причин та наслідків різних викликів, що стоять перед українським суспільством, таких як економічні труднощі, політичні кризи та корупція, і їх вплив на демократичний процес, досліджують роль громадянства, громадянського суспільства та громадських рухів у підтримці та розвитку демократії в Україні, практичних аспектів демократії, такі як виборчий процес, механізми громадянського контролю, права та свободи громадян та перспектив розвитку, розгляду можливих шляхів подолання викликів та проблем, які стоять перед Україною на шляху до зміцнення демократії та розглядають перспективи розвитку демократичних інститутів в майбутньому. Серед авторів таких досліджень можна відзначити Олег В. Слободяник, Володимир Шаповал, Ігор Крип'якевич та Степан Павлічко, Ян Інґліс та інші.